

Dawid ROGACKI ¹

ROLA RELIGII W ŻYCIU SPOŁECZNO-POLITYCZNYM MUŻULMANÓW W MACEDONII PO ZAWARCIU POROZUMIENIA OCHRYDZKIEGO

Słowa kluczowe: religia, polityka, społeczeństwo, muzułmanie, Macedonia

STRESZCZENIE

Republika Macedonii to młody kraj, utworzony zaledwie w 1991 roku. Charakteryzuje się dużą wielokulturowością i wieloetnicznością. Spotkały się tam różne grupy etniczne, wyznające różnorakie poglądy, począwszy od różnego rodzaju odłamów muzułmańskich kończąc na sunnitach czy też prawosławiu. W pierwszej kolejności kraj musi utrzymać się w obecnych granicach, gdyż nie jest uznawany do końca przez inne państwa. Pomimo iż Macedonia nie radzi sobie jeszcze ze wszystkimi problemami, dąży do realizacji celów, które umożliwią jej uzyskanie tytułu pełnoprawnego podmiotu politycznego. Obecnie kraj ten stara się o przyjęcie do Unii Europejskiej i NATO.

Wstęp

Do 2001 roku Macedonia była państwem, które w wyniku prowadzonej polityki potrafiła zapobiegać konfliktom etnicznym na swoim terytorium. Skłoniono ją m.in. do uznania zasad demokratycznych, poprawiających sytuację mniejszości narodowych. Kraj ten został przyjęty do ONZ, OBWE. W listopadzie wyróżniono ją za wdrożenie reform wewnętrznych prowadzących do stabilnego i szybkiego rozwoju ekonomicznego. W 2001 roku zaczęły pojawiać się zagrożenia suwerenności i integralności terytorialnej. Wynikały one bowiem z zachowań uzbrojonych Albańczyków, określanych mianem UCK.

W wyniku nasilenia działań zbrojnych, jak i zwiększenia nastrojów antyalbańskich w społeczeństwie macedońskim kraj stanął na skraju wojny domowej. Negocjacje w Ochrydzie, dnia 13 sierpnia 2001 roku zapewniły umowę ramową².

¹ Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

² R. Woźnica, *Polityka Stanów Zjednoczonych i UE wobec wydarzeń na tle etnicznym w Republice Macedonii*, Makedonsko-Polski Wrski, red. T. Čepreganov, Skopje 2007, s. 54–62.

Krótko o islamie

Jest jedną z trzech głównych religii monoteistycznych, opiera się ona na Koranie, w którym ujęte jest objawienie i przesłanie do Boga. Swoje korzenie posiada w judaizmie i chrześcijaństwie. Zgodnie z wierzeniami wyznawców treści zostały przekazane Mahometowi przez Archanioła Gabriela w latach 610–632. Słowo islam w języku arabskim oznacza poddanie się woli Boga. Jej wyznawcy wierzą, że ich wiara naprawia zniekształcenie, jakie do pierwotnej wiary w jedyne Boga objawionej Abrahamowi wprowadzili żydzi i chrześcijanie. Mieli oni bowiem odejść od ścisłego monoteizmu, w przypadku judaizmu to nadmierna antropomorfizacja Boga, a w chrześcijaństwie koncepcja Trójcy Świętej.

Wierzenia muzułmańskie zakładają, że Koran jest słowem Allaha, został przekazany Mahometowi przez Archanioła Gabriela. Muzułmanie wierzą, że pierwowzór świętej księgi znajduje się w siódmym niebie, a Mahomet został powołany przez Boga do głoszenia jego nauk. Objawienia zostały opracowane po jego śmierci, a ponadto uznano je za kanoniczne. Koran od tego momentu był uznawany za świętą księgę, która, będąc drogowskazem oraz przewodnikiem dla wyznawców, stanowi prawo boże³. W islamie uznaje się istnienie proroków, wśród których najważniejszy był Muhammad, który przekazywał wiernym nauki.

W Koranie są zawarte między innymi prawdy religijne, zakazy moralne, przepisy prawne, nakazy, wszystko to, co reguluje życie wiernego muzułmanina w świecie, a także przygotowanie do życia ostatecznego⁴. Wszystko, co jest zawarte w Koranie, ma charakter pouczający, który ma strzec przed karą boską w życiu obecnym, jak i przyszłym. Każdego muzułmanina obowiązują cztery istotne zasady Koranu, mianowicie:

- wiara w jedność i jedyność Boga, zwanego po arabsku Allah;
- wiara w misję proroczą Muhammada, jako najwyższego i ostatniego proroka, przez którego ludzie otrzymują autentyczne objawienie Boże;
- wiara w życie przyszłe, szczególnie w zmartwychwstanie zmarłych, w sąd ostateczny, w niebo i piekło, a więc odpowiedzialność człowieka za własne czyny;
- wiara w aniołów, szatanów i demony, tzw. džinny.

Wyznawcy Koranu bardzo dużą wagę zwracają na jedność Boga, stanowiącej o odrębności natury boskiej, w tym jej niepowtarzalności. Według jej wyznawców nie istnieje żadna inna istota analogiczna bądź równa Bogu, który jest jedyny w swoim rodzaju. Mężczyzna staje się muzułmaninem, gdy odpowiedzialnością,

³ Z. Pawłowicz, *Modlitwa i mistyka islamu a chrześcijaństwo*, Ateneum Kapłańskie 79/1987, z. 3, s. 47–48.

⁴ J. Bielawski, *Islam*, Warszawa 1980, s. 785–786.

publicznie wyzna trzykrotnie następujące słowa: „Nie ma Boga oprócz Allaha, a Muhammad jest jego prorokiem”.

Wiara, niewiara, szczęście wieczne czy potępienie – wszystko to jest z góry ustalone przez Allaha i jego woli. Określają go słowami: Stworzyciel, Wszechwładny, Miłosierny i Litościwy. Z drugiej jednak strony mamy do czynienia z odwołaniem się do wolnej woli człowieka, by sam opowiedział się za nauką proroka. U wyznawców islamu to Bóg o wszystkim decyduje. „Wszechogarniająca wola Boga ustala wszystko co ma zaistnieć, co ma dzieć się i do czego ma zmierzać wszelkie istnienie. (...) Całkowita zależność ludzi natomiast, jako stworów rozumnych i obdarzonych wolną wolą, od Boga, który nimi rządzi, jest w pewnym stopniu ograniczona: człowiek może sprzeciwić się Bogu, odrzucić wiarę w istnienie Boga, a także nie być posłusznym objawionej mu woli bożej. Wskazuje na to koraniczna nauka o odpowiedzialności człowieka za jego czyny. Od podstawy wiary bądź niewiary człowieka w Boga, zależy zbawienie bądź potępienie wieczne człowieka”⁵.

Wyznawcy islamu podkreślają miłosierdzie Boga, które pojawia się przy okazaniu przebaczenia, życzliwości nawet największym grzesznikom. Islam różni się od chrześcijaństwa w postrzeganiu grzechu pierwotnego „upadek Adama nie pociągnął za sobą żadnych metafizycznych konsekwencji. Mahomet jest zbawicielem tylko w sensie pouczenia, a nie odkupienia za grzechy”⁶.

Muzułmanie wierzą, że natura ludzi jest cielesno-duchowa. Ciało wraz z duszą mają stanowić pełnowartościowe części człowieka, który może czynić dobro jak i zło. To szatan ma skłaniać ludzi do grzechu, a do dobrego postępowania aniołowie. Jednak pełną odpowiedzialność za popełnione czyny ponosi człowiek przed Bogiem, który jest zawsze sprawiedliwy i wszechwiedzący. Koran mówi o szanowaniu rodziców i sprawianiu opieki nad nimi gdy zaznają starości, a także o opiekowaniu się chorymi, ubogimi czy potrzebującymi.

Islam opiera się na pięciu filarach, do których zalicza się:

- wyznanie wiary (szahada) w Allaha i jego proroka Mahometa;
- rytualne modlitwy – pięć razy dziennie (salat), z twarzą zwróconą w kierunku Mekki;
- jałmużna (zakat), czyli oddawanie części swoich dochodów biednym;
- miesięczny post w ramadanie (sawm) – całkowite wstrzymanie się od jedzenia, picia i palenia od wschodu do zachodu słońca;
- pielgrzymka do Mekki (hadźdż) – minimum raz w życiu⁷;

⁵ Tamże, s. 29.

⁶ J. van Ess, *Islam*, [w:] *Pięć wielkich religii świata*, praca zbiorowa, tłum. J. Doktor, Warszawa 1986, s. 75.

⁷ G. Paolucci, C. Eid, *Islam – sto pytań. Odpowiada Samir Khalil Samir*, Warszawa 2004, s. 23.

Wyznawcy islamu stosują rok księżycowy, składa się na niego dwanaście miesięcy. Jest on krótszy od roku słonecznego o jedenaste dni, dlatego dzień rozpoczyna się wraz z zachodem słońca (rys. 1).

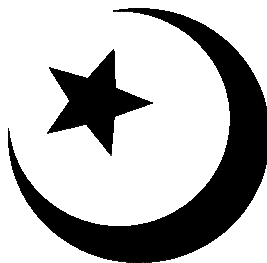

Rysunek 1. Kalendź muzulmański

Źródło: <https://religie.wiara.pl/doc/472158.Rok-religijny-w-islamie>

Muzułmanie uważają za szczególnie dzień tygodnia piątek. W dzień ten odprawiane są wspólne modlitwy, w których powinno uczestniczyć minimum czterdziestu wiernych.

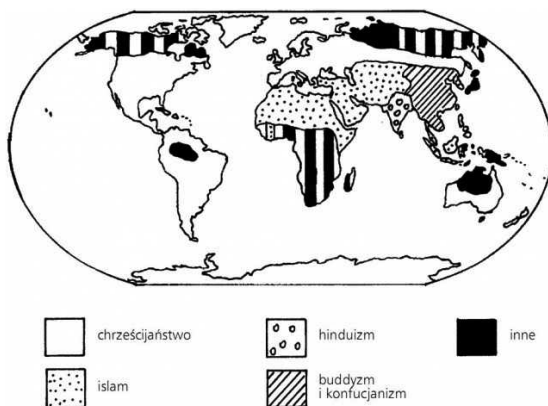
Właściwym symbolem islamu jest szahada – wyznanie wiary, napisane czarnymi literami na białym tle lub białymi literami na czarnym tle. Często również jako symbol traktuje się półksiężyc. Z punktu widzenia religii jest to niewłaściwe, ponieważ półksiężyc nie był symbolem religii, a jedynie islamskiego ustroju politycznego (rys. 2).

Rysunek 2. Symbol islamskiego ustroju politycznego

Źródło: <https://wszystkiesymbole.pl/Kategoria/symbole-islam/>

Przesłanie Mahometa początkowo było głoszone wśród przedstawicieli plemion arabskich, z czasem islam rozpowszechnił się na całym świecie przez swoich wyznawców. Obecnie Arabowie stanowią około 20–25% wyznawców islamu. Większość wyznawców żyje w Indonezji, Indiach, Pakistanie i Bangladeszu. Rozwój islamu przebiegał stopniowo, uzyskując coraz większe wpływy przez zasiedlanie innych krajów. W 2008 roku „Corriere della Sera” uznała, że liczba wyznawców islamu, tj. 19,2% przekroczyła liczbę wyznawców kościoła rzymskokatolickiego, tj. 17,4% (rys. 3). Wynika to z przyrostu naturalnego w krajach islamskich i ograniczenia liczby urodzeń w krajach chrześcijańskich.

Rysunek 3. Rozwój islamu

Źródło: http://static2.opracowania.pl/images/188059/g%CC5%82%C3%B3wne_religie_%C5%9Bwiata.jpg

Wraz z rozwojem religii wprowadzonych zostało wiele zasad i zwyczajów, które stały się nieodłączną częścią życia muzułmanów. Szariat w islamie – to droga do życiodajnej oazy, oznacza to także zbiór przykazań, zakazów, wskazówek, jak i zasad, które Bóg skierował do rodzaju ludzkiego, odnoszą się one do życia na ziemi, jak i życia wiecznego. Według K. Complaka szariat to „wszechobjmująca całość obowiązków religijnych, pełnia przykazań Boga – Allaha, regulujących życie każdego muzułmanina we wszystkich jego aspektach, prawo to obejmuje na równi zarządzenia dotyczące kultu religijnego i rytuału, jak i reguły prawne i polityczne”⁸.

⁸ K. Complak, *Prawo muzułmańskie*, [w:] W. Barbasiewicz, *Główne kultury prawne współczesnego świata*, PWN, Warszawa 1995, s. 100.

Istota sporu

Porozumienie ochrydzkie zostało zawarte 13 sierpnia 2001 roku w ramach zakończenia konfliktu polityczno-społecznego na północno-zachodnim obszarze Republiki Macedonii. Spór wynikał z niemożności uporania się państwa z mniejszością albańską, która emigrowała do Macedonii i osiedlała na stałe w latach dziewięćdziesiątych XX wieku po wydarzeniach w Kosowie. Albańczycy, stanowiący obecnie około 23% ludności Macedonii, rozpoczęli działania mające na celu wdrożenia ich społeczności do kultury macedońskiej. Domagali się uzyskania nie tylko praw do pobytu, ale także praw narodowościowych⁹. Pierwsze negocjacje podjęto w dniach 15–20 czerwca, jednak nie osiągnięto wówczas porozumienia. By nie doprowadzić do eskalacji konfliktu, rozpoczęto negocjacje z politykami albańskimi przy udziale przedstawicieli zagranicznych, tj: Unii Europejskiej – François Leotarda i USA – Jamesa W. Perdewa¹⁰.

Żądania, które narzuciła strona albańska, pokrywały się w znacznej mierze z działalnością wywoleńczą ruchu „Armii Wyzwolenia Kosowa”. Domagali się oni uznania narodu albańskiego jako równorzędnego w Republice Macedońskiej, a co za tym idzie uzyskania proporcjonalnej do swej liczebności reprezentacji w instytucjach publicznych (sądach, policji itp.). Ponadto chcieli wprowadzenia języka mniejszości narodowej jako języka urzędowego w parlamencie oraz administracji państwowej na terenie całego kraju oraz możliwości kształcenia na uczelniach wyższych we własnym języku¹¹. Powyższe żądania w bardzo dużej mierze zostały ostatecznie spełnione, oczywiście kosztem demokracji.

Po półrocznym konflikcie zbrojnym ustalono:

- język albański będzie językiem urzędowym na obszarach, gdzie mniejszość stanowi ponad 20% mieszkańców, a obrady będą przeprowadzane w dwóch językach;
- do 2004 roku skład osobowy policji będzie odzwierciedlał skład etniczny Macedonii oraz zostaną wprowadzone mieszane patrole (albańsko-macedońskie);
- państwo będzie finansować szkolnictwo wyższe w języku albańskim w miejscach, gdzie mniejszość stanowi ponad 20% mieszkańców oraz współfinansować uniwersytet w Tetowie;

⁹ M. Korzeniewska-Wiszniewska, *Porozumienie ochrydzkie z 2001 roku w serbskich mediach*, [w:] I. Stawowy-Kawka, M. Kawka, *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multi-etnicznym. Historia – kultura – literatura – język Macedonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 211.

¹⁰ Tamże, s. 212.

¹¹ J. Machnik, I. Stawowy-Kawka, *Prace Komisji Środkowo-europejskiej PAU*, t. XI, Wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 2003, s. 118.

- religie mniejszości narodowych (prawosławie, katolicyzm oraz islam) staną się religiami o jednakowym statusie;
- Albańczycy uzyskają reprezentację w Trybunale Konstytucyjnym oraz w administracji rządowej, proporcjonalnie do swoich przedstawicieli¹²;

Większość punktów, które zostały zawarte w porozumieniu, zaczęto stopniowo wprowadzać w życie wkrótce po zawarciu porozumienia i podpisania traktatu. Tylko albański Państwowy Uniwersytet w Tetowie został zalegalizowany dopiero w 2004 roku. Tego samego roku przeprowadzono referendum dotyczące projektu nowego podziału administracyjnego, który zakładał powstanie 81 gmin, z czego 25 z językiem albańskim jako urzędowym.

Działania rządu nie spodobały się społeczeństwu, jak i politykom. „Z czasem jednak emocje związane z przyjęciem ramowego porozumienia wyciszyły się, podobnie jak konflikt w Macedonii”¹³ na czym zależało Republice Macedońskiej. Efektem działań porozumienia ochrydzkiego było powstanie silnego kościoła muzułmańskiego posiadającego ogromny wpływ na rozwój republiki. „W 2002 roku przeprowadzono spis ludności Macedonii, który udowodnił, że z dwóch milionów obywateli około 700 tysięcy to wyznawcy islamu. Z tej liczby około 25% stanowi ludność pochodzenia albańskiego, niecałe 4% pochodzenia tureckiego”¹⁴ (rys. 4).

Z powodu napływu coraz większej liczby emigrantów albańskich w ostatnich latach XX wieku stopień tolerancji religijnej w kraju zaczął znacznie spadać. Porozumienie ochrydzkie, które zostało narzucone w większości przez kraje zewnętrzne, dodatkowo wzmocniło przekonania antymuzułmańskie. Władza, a także społeczeństwo nie były przekonane do otwarcia się na nową mniejszość religijną. Największy problem, by przyjąć znacząco różniącą się od nich samych społeczność albańską, mieli wyznawcy prawosławia, którzy stanowili podstawę nowego państwa. Prócz różnic zewnętrznych, wartości moralne wyznawane przez chrześcijan oraz muzułmanów znacząco wpłynęły na niszczący wpływ tolerancji między wyznawcami. Narodowość nowego państwa została zachwiana bardzo mocno, co niekorzystnie wpłynęło na rozwój jego tożsamości, która została zastąpiona pojęciem *religii państwa*.

¹² K. Pawłowski, *Mniejszości narodowe na Bałkanach. Uwarunkowania historyczne i stan obecny*, „Consensus. Studenckie Zeszyty Naukowe” 2003, nr 4, s. 20.

¹³ M. Korzeniewska-Wiszniewska, *Porozumienie ochrydzkie z 2001 roku w serbskich mediach*, [w:] *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym Macedonii*, Kraków 2008.

¹⁴ O. Plaze, *Rola religii w życiu społeczno-politycznym muzułmanów w Macedonii po zawarciu porozumienia ochrydzkiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 271.

Republika Macedonii borykała się dodatkowo z problemami natury społecznej, z którymi nie była w stanie sobie skutecznie radzić. Rozwarstwienie społeczeństwa na mniejszość muzułmańską i chrześcijańską dodatkowo pogłębiało kryzys. „Ludność albańska zaczęła podkreślać swą odrębność przez manifestacje przynależności do kręgu islamu (...), islam był identyfikowany z Albańczykami, a prawosławie z Macedończykami”¹⁵. Kraj stał się podatny na wpływy z zewnątrz tak bardzo, że konflikty wewnętrzne były często rozwiązywane w oparciu o przekonania demokratyczne takich państw, jak Stany Zjednoczone Ameryki czy też organizacje międzynarodowe.

Rysunek 4. Ludność albańska w Macedonii

Źródło: http://i.wp.pl/a/f/jpeg/29911/albanczyki_macedonia_infografika_popr_wp.jpeg

Niestabilność społeczna, brak tożsamości narodowej emigrantów stały się instrumentami walki o władzę umożliwiającą mobilizację polityczną obywateli. W ostatnich latach w Republice Macedońskiej można spotkać się z symboliczną walką Macedończyków o tożsamość wielokulturowych miast. Przed podpisaniem porozumienia w większości z nich dominowali wyznawcy Macedońskiej Cerkwi

¹⁵ Tamże, s. 272.

Prawosławnej. Po 2001 roku, kiedy to muzułmańscy Albańczycy uzyskali możliwość jednoczenia swoich przedstawicieli, Macedończycy stali się mniejszością.

Na gentryfikowanie etniczne Republiki Macedonii złożyło się wiele czynników. Zawłaszczenie miejsc publicznych, zagwarantowanych od kilku lat każdemu obywatelowi wyznania sunnickiego, możliwość reprezentowania swoich postulatów w parlamencie i urzędzie czy też nawet migracje zarobkowe Albańczyków – to jedno z najpopularniejszych sposobów przekształcania się miast macedońskich. „W efekcie Macedończycy od pewnego czasu stopniowo znikają z centrum Tetowa, z instytucji publicznych i edukacyjnych. Sprzedają swoje domy w mieszanych etnicznie dzielnicach i przeprowadzają się do monoetnicznych blokowisk”¹⁶. Działania emigrantów są dodatkowo popierane prawnie. Ich walka o zastąpienie obecnego statusu mniejszości narodowej w Republice została uznana wraz ze wszelkimi konsekwencjami w akcie porozumienia ochrydzkiego.

Konstytucja Macedonii z 1991 roku była niewystarczającym aktem prawnym do realizacji działań mniejszości muzułmańskiej, albańskiej. W 2001 roku dokonano jej nowelizacji, uwzględniając zmiany które zostały zawarte w porozumieniu. „Oprócz gwarancji swobód religijnych oraz swobody wyrażania przekonań religijnych konstytucja zrównała pod względem prawnym wspólnoty religijne, oddzielając je od państwa”¹⁷. Prócz zmian, które umożliwiły uniknięcie wojny domowej w Macedonii, porozumienie spowodowało utworzenie nowej organizacji wewnątrz państwa. „W aneksie C, punkt 5.2, zostały zawarte szczegółowe postanowienia dotyczące zwiększenia liczby policjantów narodowości niemacedońskiej”¹⁸. W efekcie tych działań została zwiększona liczba pracowników pochodzenia albańskiego oraz innych przedstawicieli mniejszości narodowych.

Multikulturowość kraju umożliwiła działania liderom społeczności muzułmańskiej zgodnie ze swoimi przekonaniem oraz wartościami. W efekcie wykształciły się cztery frakcje, które tylko teoretycznie jednoczą wszystkich muzułmanów.

¹⁶ R. Rydzewski, *Gentryfikacja Etniczna – cicha walka o macedońskie miasto*, <http://publica.pl/teksty/gentryfikacja-etniczna-cicha-walka-o-macedonskie-miasto-37643.html> [dostęp: 19.01.2015].

¹⁷ O. Plaze, *Rola religii w życiu społeczno-politycznym muzułmanów w Macedonii po zawarciu porozumienia ochrydzkiego*, [w:] I. Stawowy-Kawka, *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym. Historia – kultura – literatura – język Macedonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 273.

¹⁸ R. Woźnica, *Rola Unii Europejskiej w realizacji postanowień porozumienia ochrydzkiego dotyczące policji*, [w:] I. Stawowy-Kawka, M. Kawka, *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym. Historia – kultura – literatura – język Macedonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 279.

Realnie frakcje te dokonały podobnego podziału swych członków. Muzułmanie albańscy przynależą do frakcji Wspólnoty Muzułmańskiej, natomiast Muzułmańska Wspólnota Religijna łączy pozostałych wyznawców islamu: Turków, Bośniaków, Romów czy Torbeszy i innych. „Owe podziały wywołują liczne problemy wewnątrz samej Wspólnoty Muzułmańskiej, z których najpoważniejszy to nierówna dystrybucja władzy między grupami etnicznymi na korzyść mniejszości albańskiej”¹⁹. Dominacja ta odzwierciedla się nie tylko w życiu politycznym – gdzie funkcjonuje aż pięć partii politycznych albańskich, ale również i społecznym – szczególnie na zachodzie kraju, gdzie językiem obrządkowym w meczetach macedońskich stał się język albański. Niestety wielu muzułmanów nie jest w stanie zaakceptować takiego stanu rzeczy, jaki zastają po emigracji do tego państwa. Multikulturalizm bardzo często traktują jako świetne usprawiedliwienie dla swoich nieraz skandalicznych zachowań. Wiadomo jest, że zjawisko multikulturowości nie da się w żaden sposób zatrzymać czy zahamować. Nasz świat jest taki, jaki jest i migracje były obecne i będą w przyszłości. Należy natomiast pamiętać, aby nie narzucać własnej woli i nie próbować za wszelką cenę narzucać własnych przekonań. Każdy człowiek ma prawo do własnych wartości, takich jak:

- równości płci;
- rozdziału polityki od spraw religijnych;
- demokracji;
- prawo do własnego osądu i podejmowania własnych decyzji.

Wielu wyznawców islamu przybywających do nowego państwa, próbuje narzucić innym swoją własną religię. Chcą za wszelką cenę przekonać innych, że zasady życia są zawarte tylko i wyłącznie w Koranie.

Emigrujący muzułmanie są bardzo różnorodną grupą osób. Część z nich to osoby, które wyruszyły w podróż, by polepszyć swój byt i znaleźć lepsze jutro. Często chcą znaleźć pracę, osiedlić się, założyć rodzinę i ułożyć życie na nowo. W drugiej części, obok prostych, z gruntu dobrych ludzi, znajdują się osoby o bardzo radykalnych poglądach, które psują całokształt ludności islamskiej. Są to tzw. radykalni aktywiści muzułmańscy, którzy za wszelką cenę chcieliby doprowadzić do skrajnej sytuacji, w której na całym kontynencie rządziłoby prawo szariatatu. Takie zachowanie prowadzi do powstania różnorodnych organizacji i ruchów o bardzo fundamentalistycznych postawach, które mają za zadanie ochraniać wyznawców danego wyznania, zapewnić wolność, zrzeczeń i ogólną wolność słowa. Nie tylko wspomniane grupy są zagrożeniem dla społeczeństwa, ale i wielu pojedynczych obywateli, swoim działaniem mogą stanowić zagrożenie dla jednoczenia się kraju.

¹⁹ O. Plaze, op.cit., s. 273.

Wyznawcy albańscy, wykorzystujący religię jako czynnik umożliwiający zwiększenie wpływów w Republice Macedonii, nie kryją się z tym faktem. Migranci, którzy napływają z krajów sąsiednich i osiedlają się na stałe, umożliwili im zdobycie poparcia wśród państw sąsiadujących oraz uzyskali dzięki temu poparcie ze strony amerykańskich Albańczyków oraz migrantów z całej Europy. Działania ich są skondensowane w oparciu o konstytucję macedońską z 2001 roku oraz porozumienie. Gdyby nie one, ich status nigdy nie zmieniłby się w takim stopniu jak jest obecnie. Niestety, młoda Republika Macedońska nie może sobie pozwolić na wojnę domową, która z pewnością przyniosłaby dużo strat. Mimo iż badania przeprowadzone w lutym 2001 roku wykazywały, iż ludność pochodzenia albańskiego jest zadowolona z życia w kraju i czuje się w dużym stopniu wspierana przez ludność etniczną, wymagali więcej. Napływ „nowych sił” umożliwił im osiągnięcie tego celu.

Demokratyczne głosy dochodzące z państw zewnętrznych doprowadziły do sytuacji, w której muzułmanie otrzymali olbrzymie poparcie w Macedonii. Konflikt został rozwiązany tak naprawdę przez mediatorów, a nie skłócone strony. „To nie strony konfliktu zapoczątkowały owe negocjacje, lecz zostały narzucone przez Unię Europejską i Stany Zjednoczone”²⁰. Działania te doprowadziły do tworzenia nowych haseł w kampaniach wyborczych, które pokazały brak samodzielności i suwerenności Republiki Macedońskiej. Efektem tych działań jest współpraca partii nie na rzecz ogółu, całego kraju, wspólnej polityki rolnej czy przemysłowej, czy też rozwoju jego ekonomicznego, ale tylko na rzecz konkretnej grupy etnicznej, z której wywodzi się dany kandydat. Podobne działania można również zauważyć w innych grupach muzułmańskich.

Rzeczywistość

Spółeczność Republiki Macedońskiej dzieli istotny czynnik, jakim jest religia islamu. Obecne działania partii politycznych są uzależnione w dużym stopniu od etnicznie różnych grup, które je reprezentują. Każdy organ partyjny dąży do realizacji własnych celów. „(...) mniejszość serbska zaczęła domagać się przyznania podwójnego obywatelstwa. Pod adresem władz macedońskich padały oskarżenia, że Serbowie nie są uznawani za mniejszość, mają za mało szkół podstawowych i praktycznie żadnych średnich, nie mają reprezentacji w parlamencie, są utrudniane im kontakty z Serbią, wreszcie brakuje serbskich programów w TV”²¹. Wzrost ludności albańskiej doprowadza do chęci dążenia do rozpadu republiki na rzecz federacji.

²⁰ Tamże, s. 274.

²¹ K. Pawłowski, op.cit., s. 16.

Wskutek czego Macedończycy zostali wygnani ze swoich domostw i zaczęli się obawiać Albańczyków, a także ich religii. Uzyskanie obywatelstwa po 15 latach od zamieszkania w Macedonii przez Albańczyków nie przerwało narastającej chęci ich dominacji w republice. Długoletni prezydent Macedonii Koro Gligorov oznajmił dziennikarzom: *W 1992 roku wywiad dotarł do tajnego archiwum. Z dokumentów wynikało, że w każdej albańskiej wiosce istnieje wojskowa struktura. Były tam adresy dowódców, składów broni (...). Przywódcy partii albańskich natychmiast zaprotestowali (...). Oczekiwałem poparcia dla mojej decyzji o aresztowaniu osób przygotowujących rebelię. Tymczasem zaczęto naciskać, bym uwolnił Albańczyków*²².

Nowa Republika Macedonii nie może liczyć na wsparcie w rozwiązaniu tej sytuacji zarówno przez obywateli, jak i polityków. Mniejszości narodowe uzyskały wiele praw na równi z Albańczykami. Osoby, które należały do mniejszości narodowej, nie interesowały się Republiką Macedońską, a powrotem do rodzinnych stron. Angażowali się bowiem w wydarzenia w krajach, z których pochodzili. „Ludność turecka w Macedonii, podobnie jak ta osiedlona w Grecji i Bułgarii, jest zainteresowana powrotem do Turcji bardziej niż tym, co dzieje się na terenie Macedonii. (...) Jeśli chodzi natomiast o macedońskich Bośniaków, niektórzy badacze twierdzą, że angażują się oni bardziej w wydarzenia rozgrywające się w Bośni”²³.

Islam przyczynia się jednoznacznie do rozłamu w nowej Republice Macedonii. Nie stanowi żadnej podpory dla podmiotu politycznego. Mniejszość narodowa jest ukierunkowana tylko na własne potrzeby i nie chce się asymilować. Wyznawcy różnych odłamów islamu są sobie obcy, podobnie jak w przypadku konfrontacji dwóch religii o odmiennych doktrynach. Można jednak zauważyć niewielką współpracę między nimi, jeśli chodzi o odseparowanie głównego kościoła od państwa. „(...) muzułmanie stanowią swego rodzaju jedność, kiedy skonfrontuje się ich z wyznawcami chrześcijaństwa w ogóle, a prawosławia w szczególności”²⁴. W innych przypadkach nie są w stanie się zjednoczyć.

Bibliografia

Bielawski J., *Islam*, Warszawa 1980.

Complak K., *Prawo muzułmańskie*, [w:] W. Barbasiewicz, *Główne kultury prawne współczesnego świata*, PWN, Warszawa 1995.

²² R. Bilski, *Strach przed nową wojną*, „Rzeczpospolita”, 12 sierpnia 2002, <http://archiwum.rp.pl/artukul/397407-Strach-przed-nowa-wojna.html> [dostęp: 19.01.2015].

²³ O. Plaze, op.cit.

²⁴ O. Plaze, op.cit., s. 275.

- van Ess J., *Islam*, [w:] *Pięć wielkich religii świata*, praca zbiorowa, tłum. J. Doktor, Warszawa 1986.
- Korzeniewska-Wisniewska M., *Porozumienie ochrydzkie z 2001 roku w serbskich mediach*, [w:] I. Stawowy-Kawka, M. Kawka, *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym. Historia – kultura – literatura – język Macedonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Machnik J., I. Stawowy-Kawka, *Prace Komisji Środkowo-europejskiej PAU*, t. XI, Wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 2003.
- Pawłowicz Z., *Modlitwa i mistyka islamu a chrześcijaństwo*, *Ateneum Kapłańskie* 79/1987.
- Pawłowski K., *Mniejszości narodowe na Balkanach. Uwarunkowania historyczne i stan obecny*, „Consensus. Studenckie Zeszyty Naukowe” 2003, nr 4.
- Plaze O., *Rola religii w życiu społeczno-politycznym Muzułmanów w Macedonii po zawarciu porozumienia ochrydzkiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Woźnica R., *Polityka Stanów Zjednoczonych i UE wobec wydarzeń na tle etnicznym w Republice Macedonii*, 2007.
- Woźnica R., *Rola Unii Europejskiej w realizacji postanowień porozumienia ochrydzkiego dotyczącej policji*, [w:] I. Stawowy-Kawka, M. Kawka, *Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym. Historia – kultura – literatura – język Macedonii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

Strony internetowe

- Biłski R., *Strach przed nową wojną*, „Rzeczpospolita”, 12 sierpnia 2002, <http://archiwum.rp.pl/artukul/397407-Strach-przed-nowa-wojna.html> [dostęp: 19.01.2015].
- Rydzewski R., *Gentryfikacja Etniczna – cicha walka o macedońskie miasto*, <http://publica.pl/teksty/gentryfikacja-etniczna-cicha-walka-o-macedonskie-miasto-37643.html> [dostęp: 19.01.2015].

THE ROLE OF RELIGION IN THE SOCIAL AND POLITICAL LIFE OF MUSLIMS IN MACEDONIA AFTER THE CONCLUSION OF THE OHRID AGREEMENT.

Keywords: *religion, policy, society, Muslims, Macedonia*

SUMMARY

Republic of Macedonia is a young country, risen only in 1991. It is characterized by high multiculturalism and multiethnicity. Different ethnic group met there, professing different views, starting with various kinds of Muslim faction, ending with the Sunni or the Orthodox Church. In the first place, the country must remain within the current limits, because it is not recognized by all countries. Despite the fact that Macedonia can not cope with all situations of the pursuit of goals, which enables her to obtain the title of a fullfledged political subject. Currently, the country is still trying to join the European Union and NATO.